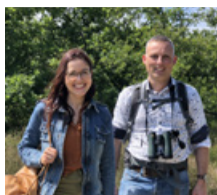

PAGINA 3

**'Sterrenzangers
verkleed als koningen'**

PAGINA 5

**'De winter overleven
tot het gras weer groeit'**

PAGINA 8

**'Cool om jezelf op een
groot scherm te zien'**

VERDER: Kamperen was 'lullig' ■ Niet weten of je welkom bent ■ Uitgekotst door de samenleving ■ Tijd voor warme chocola ■ De winter van het gemis

FOTO: GREET KAPPERS

Winterse verstillings

Het Westbroekpark in winterse sfeer

Na de feestdagen van december is het in januari ineens stil. Kerstbomen worden opgeruimd, de lichtjes in de straten verdwijnen, we gaan weer *back to normal*: het leven wordt saai zonder al die drukte.

In de natuur trekt alles zich terug. Er zijn weinig vogelgeluiden, geen kruidige geuren, er is geen overdaad aan kleur, geen blad aan de bomen. Dieren

zijn in winterslaap. De natuur lijkt dood, maar dat is schijn. In de aarde wachten de zaadjes tot zij in het voorjaar als plantjes in geur en kleur volledig kunnen bloeien. Ze geven ons het goede voorbeeld, kennen het ritme van groeien, bloeien, sterven en wachten.

De tekst uit Prediker 3 heeft dezelfde boodschap: 'Alles heeft zijn uur, alle dingen onder de hemel hebben hun

tijd. Er is een tijd om te baren en een tijd om te sterven, (...) een tijd om te rouwen en een tijd om te dansen...' Je kunt niet altijd feestvieren en slingers ophangen.

Het leven moet zijn als de ademhaling: adem in, adem uit, rust. Als we dat ritme niet hebben, sterven we. Januari is het moment van de rust na de uitademing, van de winterse verstillings.

Tijd om te reflecteren of juist niet: tijd om je gedachten als herfstbladeren van de boom te laten waaien. Tijd voor niets. Maar ook dat 'niets' van een mens is schijn. Voor je uit staren lijkt op nietsdoen, maar is een gezonde vorm van dagdromen.

Met de voortdurende nadruk in onze samenleving op het leveren van prestaties en economische groei doen we niets anders dan zonder pauze inademen.

Overbelaste verpleegkundigen op de ic's bezwijken onder de niet aflatende druk die het gevolg is van keuzes die ze niet zelf hebben gemaakt. De natuur weet wel beter. Prediker houdt ons een stopbord voor. Laten we daarom de rust van de stille januarimaand koesteren! De winter is de kraamkamer van de bloei.

GREET KAPPERS

Opvang van ongedocumenteerde vluchtelingen:

'Groen is de kleur van de hoop'

Een hartstochtelijk pleidooi van Derk Stegeman tijdens een werkdag van de Raad van Kerken over de vluchtelingencrisis. Leidraad zijn de woorden van de Amerikaanse theoloog Brueggeman: 'Het is de profetische taak van de kerk de waarheid te vertellen in een samenleving die leeft in illusie, te rouwen in een samenleving die ontkenning toepast, gestalte te geven aan hoop in een samenleving die leeft in wanhoop.'

In toenemende mate leven we als samenleving in een *illusie*. We koesteren de illusie van een vrij en veilig land met vrij verkeer van personen en goederen en van onze welvaart als een verdienste, waarop we recht hebben. We reciteren liberale en economische mantra's die deze illusie in stand houden. We bouwen tariefmuren, werkvergunningmuren en muren van steen en prikkeldraad en we proberen onszelf te overtuigen van het feit dat we achter deze grimmige grenzen veilig kunnen zijn. We prijzen onszelf gelukkig of proberen dat althans - maar de leegte in en achter de woorden neemt toe.

Ontkenning

In toenemende mate past onze samenleving *ontkenning* toe. Ontkend wordt het geweld waarmee we mensen terugduwen, de dood in. We ontkennen de oorlog die we aan onze buitengrenzen permanent voeren. We ontkennen de doden die daarbij vallen: aan onze grenzen, of liever nog aan een front dat we wat verder weg hebben opgetrokken:

op zee of in de woestijn. We ontkennen onze betrokkenheid daarbij of relativeren onze verantwoordelijkheid daarvoor. We hanteren taal die verdoezelt, gebruiken termen die verhullen dat onze slachtoffers een menselijk gezicht hebben. We sluiten migratiepacten met Turkije en Libië en negeren

'De sterren van Europa zijn stekels geworden'

rapporten over systematische marteling, verkrachting en uitbuiting. We ontkennen dat de dood een bondgenoot is geworden in onze strijd tegen migratie.

Wanhoop

Intussen neemt onze *wanhoop* toe. We metselen de muren nog hoger, proberen de grenzen nog hermetischer af te sluiten. We verliezen het houvast in alle worstelingen met migratie, klimaat en corona. Het wantrouwen groeit alom en slaat naar binnen toe. Polarisatie

MUIRSCHILDERING DOOR BLU

versnipperd onze verbanden en de politiek raakt versplinterd. We worden steeds banger en bozer: banger om te verliezen wat we hebben, bozer op de kwade buitenwereld. Is het niet de leegte die onze wanhoop voedt en onze angst aanwakkerd? Het ontbreken van visie en visioen? Biedt juist deze

leegte niet ruimte aan complottheorieën, aan oplevend racisme en fascisme, die ook onze angst voor het vreemde en de vreemdeling oprakelen?

Een leeg Europa

Een treffende illustratie van die leegte biedt een muurschildering van de

kunstenaar Blu in de Spaanse enclave Melilla, precies op de rand van Afrika. Als aan een wolkeloze hemel schitteren de twaalf gouden sterren, van dichterbij zie je een Europa door prikkeldraad omheind. De binnenruimte is leeg, terwijl van buiten mensen zich rond het prikkeldraad dringen. Het Europa, waarvan wij burgers zijn, als een politieke en ideologische leegte, de sterren zijn stekels geworden. Een leeg Europa met als die ene essentie: buitensluiting, uitsluiting.

Blu's muurschildering maakt pijnlijk duidelijk dat Europa geen vluchtelingencrisis heeft, maar dat vluchtelingen een Europacrisis hebben. Laten wij ons als mensen van de kerk geroepen voelen om de waarheid te vertellen, te rouwen en gestalte te geven aan hoop. Alleen zo kunnen wij voorkomen dat de leegte zich verder zal uitbreiden. Alleen zo kunnen wij van ouwe Europeeërs nieuwe mensen worden.

Lees verder op pagina 2

Vervolg 'Groen is de kleur van de hoop'

Waarheid en rouw

De waarheid is dat onze levensstandaard voor de toekomst onhoudbaar is. De waarheid is ook dat veel gewapende conflicten direct verband houden met de wapenexporten waaraan we grof hebben verdiend en dat we bovengemiddeld verantwoordelijk-

'Onze levensstandaard is onhoudbaar geworden'

heid dragen voor de mondiale klimaatproblemen. Alle vluchtelingen-crisis die hieruit voortkomen, zijn vooral onze *eigen* crises. De waarheid is dat onze overheid zichzelf als een bedrijf is gaan zien en de burger als een klant en een kostenpost en dat hier een oorzaak ligt van het diepe wantrouwen dat onze samenleving doortrekt. *Rouw* is nodig vanwege alle slachtoffers van dat institutionele wantrouwen. Rouw vanwege de zekerheden die ons uit handen worden geslagen. Een pensioen, een eigen huis, goed onderwijs en menswaardige zorg zijn al lang bezig hun vanzelfsprekendheid te verliezen. Rouw vanwege alle machteloosheid die we ervaren ten overstaan van de uitdagingen waarvoor we staan. Als we deze rouw niet serieus oppakken, zal boosheid ons deel zijn. Als we de pijn niet goed uiten en met elkaar delen, zullen angst en verkramping de weg blokkeren naar nieuwe verhalen en visioenen. Rouw kan de beelden en zelfbeelden openbreken naar de toekomst. Als

we in staat zijn om deze pijn te benoemen en een plek te geven, zetten we misschien de eerste stap op weg naar een nieuwe gemeenschap, een nieuw 'wij'.

Hoop

Gestalte geven aan hoop is hard nodig in die blauwe leegte van een Europa dat steeds angstiger, onzekerder en wantrouwiger wordt. Wanneer wij als kerken onze deuren openen en aan ongedocumenteerde vluchtelingen plaats bieden, zijn we een baken van hoop. Laten we inspiratie en moed ontlend aan hen die bakens van hoop oprichten voor vluchtelingen aan de grens. In Polen branden groene lichten als teken dat vluchtelingen welkom zijn, want: 'Groen is de kleur van de hoop.'

Onze kerken zijn plekken waar wij bidden en zingen als niemand anders dat meer volhoudt. Waar mensen tijd krijgen om op adem te komen en ruimte krijgen om te worden herschapen als nieuwe mensen. De 'oude mens' klampt zich vast, sluit zich op en sluit anderen buiten en bezet de ruimte. Maar de 'nieuwe mens' is de mens die zich opent, die bevrijdend loslaat en royale ruimte schept.

Openen, loslaten en ruimte maken

Het is de hoogste tijd om te *openen*: deuren en ogen, harten en kerken in een samenleving die op slot staat en buitensluit. Het is de hoogste tijd om *los te laten*: loslaten waaraan we ons in wanhoop vastklampen, maar wat ons in toenemende mate bezet houdt en

in beslag neemt. Het is de hoogste tijd om *ruimte te maken* voor mensen als u en ik, maar zonder recht op verblijf, op zorg, op bestaan.

'Een plek voor de pijn in vieringen, verhalen, gedachten en gebeden'

Natuurlijk kunnen we als kerken het opvangprobleem niet oplossen. Maar we kunnen ons verbinden met mensen en hun verhalen. Verhalen die ons

raken, omdat we dan echt horen hoe hard en mensonterend de procedures zijn, hoe wreed het systeem. We kunnen proberen alle pijn een plek te geven in vieringen en verhalen, gedachten en gebeden. En langzamerhand zal misschien een evangelische

weerbaarheid kunnen groeien, een zachte kracht tegen al die verharding. Een betere weerstand.

DERK STEGEMAN,
DIRECTEUR STEK (STICHTING
VOOR STAD EN KERK)

Dit is de ingekorte versie van de lezing die Derk Stegeman hield tijdens een bijeenkomst van de Werkgroep Vluchtelingen van de Raad van Kerken. De volledige versie van deze lezing is te vinden op de website van de Raad van Kerken

Matinee in de Abdijkerk

De Zondagmatinee biedt een breed palet aan instrumentale en vocale muziek, uitgevoerd door musici van hoge kwaliteit die een toegankelijk programma brengen. In januari: Barokensemble Concerto Valiante.

Zo. 16. 15.30 U. ABDIJKERK, WILLEM III STRAAT 40. TOEGANG GRATIS MET COLLECTE.

Staat de mens boven de natuur?

Is de klimaatcrisis waarin we verkeren het gevolg van Bijbelse theologie? In haar boek *Groene theologie* stelt Trees van Montfoort dat kerk en christendom de uitbuiting van de aarde bevorderden door de mens centraal te stellen en boven de natuur te verheffen. Deze scherpe kritiek lijkt ook de vrijzinnige theologie te raken. In zijn lezing zoekt prof. dr. Rick Benjamins naar de balans tussen vrijzinnige en groene theologie.

Za. 29. 15 U. HOUTRUSTKERK,
HOUTRUSTWEG 1. KOSTEN: € 8.
INFORMATIE: ADRIAAN KELLER,

Pastor Tom Kouijzer van de parochie De Vier Evangelisten:

'We moeten ook de afwijzing kunnen verdragen'

Sinds een half jaar is Tom Kouijzer als pastor verbonden aan de parochie De Vier Evangelisten. Na opleidingsjaren in Nieuw-Zeeland, Italië en Ierland, gevolgd door een priesterschap in Dublin, wilde hij weer terug naar Nederland. 'In deze parochie komen mensen uit verschillende culturen samen en dat is verrijkend.'

Mix van culturen

Zijn verlangen om naar Nederland terug te keren groeide, maar dat botste met het beleid van de congregatie. 'Dat was een moeilijke tijd. Maar uiteindelijk koos ik er toch voor om terug te gaan en priester te worden in het bisdom Rotterdam. Ik koos voor dit bisdom omdat ik graag in een internationale omgeving wil werken. Die mix van culturen vind ik in Den Haag terug en in de parochie, waar ik sinds augustus 2021 als pastor ben toegevoegd aan het pastoraal team. In de Emmaüskerk bijvoorbeeld komen

'Helpen waar nodig, ongeacht achtergrond of overtuiging'

allerlei mensen uit verschillende culturen samen; dat is verrijkend. Naast de pastorale zorg voor parochianen willen we onderdeel zijn van de omgeving die ook multicultureel is. Zo hebben we op dinsdagen een uitdeelpunt voor noodhulp. We delen dan kleding en brood uit. Er voor anderen zijn en helpen waar dat nodig is: daar gaat het uiteindelijk om, ongeacht de achtergrond of overtuiging van de ander.' Hij voegt er ironisch een bekend citaat aan toe dat wordt toegeschreven aan Franciscus van Assisi:

'Desnoods vertel je Het Verhaal, maar dat moet altijd samengaan met daden.'

Onrust

Hoe is het om priester te zijn in een kerk waarvan het ledental afneemt in een periode waarin er ook maatschappelijk zoveel aan de hand is? Kouijzer: 'In de samenleving is geen vanzelfsprekend respect meer voor ambtsdragers. Of dat nu gaat om priesters, vertegenwoordigers van de wet of hulpverleners. We zitten in een overgangstijd, de cultuur is aan het veranderen. Er is veel onrust, angst en agressie in de samenleving. Het is zoeken om hierin je weg te vinden en dat kan best spannend zijn. Maar toch blijven we mensen opzoeken, ook al weten we van tevoren niet of we welkom zijn. En soms zijn we dat niet, maar die afwijzing moeten we ook kunnen verdragen.'

De gefuseerde parochie viert op 1 januari haar tienjarig bestaan. Reden voor een feest? 'In bescheiden mate, maar wanneer en hoe, daar zijn we nog niet uit. Alles hangt ook af van de dan geldende maatregelen. We kunnen niet in de toekomst kijken en dat geldt ook voor de toekomst van de kerk. Maar ik ben ervan overtuigd dat de Heer met de kerk op weg blijft gaan. Die belofte voedt de hoop.'

GREET KAPPERS

De nabije omgeving is bijzonder genoeg

‘Waarom willen we zo ver weg?’

Schrijver, onderzoeker en journalist Emy Koopman breekt een lans voor het waarderen van de eigen omgeving. Het is niet nodig om van hot naar her te reizen. DEZINNEN organiseerde de gespreksavond; Kerk in Den Haag was erbij.

Hoewel Emy Koopman (36) nog niet alle continenten heeft aangedaan, reist ze al jarenlang de halve wereld rond. Nu zit ze in de Christus Triumfatorkerk in Bezuidenhout, om te praten over haar stelling: ‘Kunnen we niet gewoon thuisblijven?’ Ze schreef er afgelopen zomer een opiniestuk over in *de Volkskrant*. Aanleiding was de verwachte toename van het vliegverkeer na de coronamaatregelen. Alle reden voor DEZINNEN, het katholieke netwerk voor inspiratie en dialoog, om haar deze avond uit te nodigen voor een gesprek, waaraan ook de aanwezigen deelnemen.

In moeders achtertuin

Koopman groeide op in de jaren negentig, waarin een kampeervakantie in haar milieu voor ‘lullig’ doorging. Als millennial is ze vertrouwd met het idee dat verre reizen maken doodnormaal is. Maar het kán niet meer, vindt ze. ‘Meteen weer het vliegtuig in is dubbel asociaal.’ Koopman doelt op het feit dat het klimaat niet echt opknapt van massale vliegbewegingen, maar ook op het risico op uitbreiding van de pandemie. Daarnaast werpt ze de vraag op: ‘Wat maakt dat wij zo ver

weg willen?’ Niet iedere aanwezige lijkt overigens dat verlangen naar verre vakanties en het ontvluchten van het dagelijks leven te delen. Iemand oppert: ‘Zou het reizen een oplossing kunnen zijn voor je eigen problemen?’ Koopman verwijst naar een opvatting van de Franse filosoof Blaise Pascal: ‘Het probleem is dat we niet met elkaar geconfronteerd willen worden.’ Mede om die reden bracht ze twee weken door in de achtertuin van haar moeder in Oss. In die Brabantse uitloek ontdekte ze hoe rustgevend het

‘Dubbel asociaal: meteen weer het vliegtuig in’

tekenen van planten is. Bovendien bleek het Nederlandse platteland verrassend, met kamelen op een boerderij om de hoek.

Nieuwe prikkels

‘Je gaat even achter een geluidswal en daar staan opeens heel veel bramen’, constateert Koopman. Het nieuwe inzicht heeft haar aangezet tot een heroverweging van haar ‘Wanderlust’: het verlangen om te zwerven en nieuwe

prikkels op te doen. ‘Wanderlust kan maken dat je het nabije niet meer ziet’, weet ze nu. Opeens vallen de aanwezigen over elkaar heen met het bezingen van het gewone, het onopvallende, het aardse. Zoals de dame die zich beklaagt over de anonimiteit van het moderne leven en als tegenwicht planten in haar portiek heeft gezet. Het leidde tot ontmoetingen met haar burens. ‘Ik ben heel tevreden in mijn eigen huis en reis veel in mijn hoofd’, verklaart een ander. ‘Het leven kan rijker worden door verinnerlijking’, stelt een vrouw die regelmatig een ‘ecokolonie’ in de Vogezes aandoet. Een vierde trekt de conclusie: ‘We moeten een bescheidener houding aankweken.’

Koopman, gretig: ‘Meer aandacht, meer dankbaarheid. Als je het zoekt, hoef je het niet ver weg te zoeken. Het is er allemaal al.’ Ron Reijbergen, lid van DEZINNEN, vat het als volgt samen: ‘In essentie gaat het om een heel andere manier van leven, met meer oog voor elkaar.’ Emy Koopman heeft zich dan reeds naar de trein naar Amsterdam gehaast. Maar haar woorden klinken na: ‘De nabije omgeving is speciaal. Het is overal.’

MATTHIJS TERMEER

Emy Koopman: ‘Wanderlust kan maken dat je het nabije niet meer ziet.’

Tradities rond Driekoningen

‘Wie de boon vindt, is de koning’

Cornelis Troost (1696 – 1750). Het zingen bij de ster op Driekoningen

Op 6 januari is het Driekoningen. In de collectie van het Mauritshuis bevindt zich het schilderij ‘Het zingen bij de ster op Driekoningen’ van Cornelis Troost. Hierop zien we een aantal kenmerkende en soms vergeten tradities rond dit vrolijke feest.

Het feest van Driekoningen werd vroeger in de Nederlanden traditioneel gevierd met een vrolijke maaltijd in familie- en vriendenkring. Driekoningen of Epifanie (dat ‘Openbaring van de Heer’ betekent) is ontstaan uit een middeleeuws kerkelijk feest dat op 6 januari werd gevierd. Op deze

hoogtijdag werd in toneelvoorstellingen het verhaal uitgebeeld van de drie koningen uit het kerstverhaal. Geleid door een stralende ster gingen zij op weg om het kindje Jezus te zoeken en hem geschenken te brengen. Na de Reformatie werden dat soort opvoeringen aan banden gelegd, maar katholieken konden het feest wel thuis

blijven vieren. Op schilderijen van Jacob Jordaens en Jan Steen is te zien dat het een vrolijke boel was. Men trok lootjes om de rollen voor het toneelstukje te verdelen. Eén iemand werd de koning - dat kon ook een kind zijn - ofwel omdat

‘De drie wijzen vertegenwoordigen elk een levensfase’

hij het lootje met die rol had getrokken ofwel omdat hij een boon had gevonden in een speciaal gebakken koek. Op de schilderijen van Jordaens en Steen is ook te zien dat er met Driekoningen alerhande spelletjes werden gespeeld.

Gedoogd

Aanvankelijk werd het feest door de calvinisten afgekeurd, onder andere omdat er veel drank vloeide. Maar tegen het midden van de zeventiende eeuw was men toleranter en werden huiselijke Driekoningenvieringen gedoogd. Ook waren er zogeheten sterrenzangers die met papieren kronen op hun hoed en met een papieren ster langs de huizen trokken om te zingen. Die traditie werd in de achttiende eeuw voortgezet en is te zien op het hier afgebeelde schilderij van Cornelis Troost. We zien hoe de sterrenzangers zich verkleed hebben als de drie koningen. Ze zingen het sterrenlied en dragen een verlichte ster mee. De koningen of wijzen uit het Oosten - Caspar, Melchior en Balthasar - vertegenwoordigden onder andere de drie levensfasen van de mens: 20, 40 en 60 jaar. De man links heeft zich exotisch uitgedost als de oudste koning Balthasar, in een verkleedpak gemaakt van een oosters tapijt. Op zijn hoed draagt hij een mooi gedecoreerde kroon van behangselpapier. Een jonge vrouw

houdt de stok vast waaraan de ster is vastgemaakt. Met een touwtje kan ze de ster voorzichtig bewegen en de kinderen vinden dit betoverend. De tweede koning, Melchior, draagt een rode papieren kroon en een schitterend wit gewaad. De jongste koning gaat rond met de bedelnap om geld op te halen. Zijn lange vlecht geeft hem een exotisch voorkomen, hetgeen men goed vond passen bij de rol van koning Caspar.

Huiszegen

Vandaag de dag is het Driekoningenfeest bijna verdwenen in Nederland, maar in veel landen is het nog een echte feestdag. Met name in Duitsland en Oostenrijk zijn dat boven veel huisdeuren de letters C+M+B te zien, met krijt geschreven door de sterrenzangers. De letters staan voor Caspar, Melchior en Balthasar, maar verwijzen tegelijkertijd naar een huiszegen: Christus Mansionem Benedictat (‘Christus zegent dit huis’). Al wordt het feest in Nederland niet meer uitbundig gevierd zoals op de zeventiende-eeuwse schilderijen, toch kunnen wij er bij stilstaan door bijvoorbeeld te luisteren naar de cantate die Johann Sebastian Bach schreef ter ere van Driekoningen 1724: ‘Sie werden aus Saba alle kommen’. Hierin wordt verteld over de kostbare geschenken van de drie koningen: goud, wierook en mirre. Gezongen wordt: ‘Wat nu als wij niet over zulke rijkdommen kunnen beschikken? Wat hebben wij Christus te bieden? Het goud van het geloof, de wierook van het gebed en de mirre van het geduld zijn de gaven die wij hem kunnen bieden met ons hart en onze ziel.’

MONIQUE VARMA, KUNSTHISTORICA EN MUSEUMDOCENT

Buurt-en-kerkhuis Shalom is een baken in Den Haag-Zuidwest

‘We spreken bezoekers aan op hun kwaliteiten en dromen’

In buurt-en-kerkhuis Shalom aan de Vrederustlaan doen de medewerkers hun best om het scala aan problemen in Den Haag-Zuidwest het hoofd te bieden. Onlangs is er een nieuw voedselbankmodel gelanceerd: binnen hun tegoed kiezen klanten zelf al hun boodschappen.

‘Dit is diaconaal werk pur sang.’ Heleen Joziassie kijkt om zich heen in de centrale ruimte van buurt-en-kerkhuis Shalom. Vrijwilligers staan met een ketel soep klaar voor de klanten, die buiten wachten tot de deuren worden geopend. Spoedig zullen zij hun wekelijkse boodschappentegoed geheel naar keuze kunnen besteden in de supermarkt beneden. Een zijdeur leidt naar de kerkzaal, waar winkelaars zich even kunnen terugtrekken met een medewerker van het buurt-en-kerkhuis voor een gesprek over keuzes in het leven. ‘Hier in Zuidwest kom je veel mensen tegen die niet meedoen’, zegt Joziassie, diaconaal opbouwwerker Den Haag-Zuidwest van Stek, stichting voor stad en kerk. ‘Het zijn mensen die niet zoveel te kiezen hebben in het leven. Ze worden geleid door omstandigheden: ziekte, werkloosheid, een scheiding. Vaak zijn ze niet naar school geweest of hebben ze een lage opleiding. Ze passen niet in deze samenleving, die hen heeft uitgekotst. We proberen deze mensen een gevoel van eigenwaarde te geven en ze aan te spreken op wat ze wél kunnen, op hun kwaliteiten en hun dromen. Ze komen hiernaartoe om producten te halen, maar ook voor de contacten.’

Vergaarbak

Den Haag-Zuidwest neemt bijna het hele stadsdeel

Kies! Voedselbankwinkel in bedrijf op een dinsdagmiddag

Escamp in beslag en bestaat uit verschillende wijken - ooit naoorlogse paradepaardjes van wederopbouw en saamhorigheid, maar inmiddels veranderd in wat sommigen ‘het afvoerputje van Den Haag’ noemen. Er is grootscheepse stadsvernieuwing gaande: de verouderde flatblokken en eengezinswoningen maken een voor een plaats voor moderne wooncomplexen. Joziassie: ‘De wijk is een soort vergaarbak. Veel verschillende culturen, lage huren, veel mensen met lagere sociaal-economische posities. Je hebt zoveel verschillende vormen van problematiek hier.’

De aanpak daarvan begint dikwijls met een kopje koffie. ‘De bedoeling is niet om te evangeliseren, maar om er gewoon te zijn’, meldt Jillian Barrett, coach bij Kies! Voedselbankwinkel. ‘Ik kijk naar de behoeftes van de mensen: de

behoefte aan sport, aan een gesprek. Dat kan ook gaan over vrijwilligerswerk, uitgaan, werk zoeken.’ ‘Weer meedoen en meetellen’, zoals Heleen Joziassie het omschrijft, ‘dat je een zinvol bestaan hebt.’

Een 48-jarige vrouw vult haar mandje uit de schappen en rekken van de voedselbankwinkel.

‘De meeste klanten hebben in het leven niet zoveel te kiezen’

‘De nood is heel hoog’, geeft ze toe. Door ziekte verloor ze haar baan en belandde in de bijstand, met twee volwassen zoons die studeren en nog thuis wonen. Maandelijks komt ze 375 euro tekort. Gedrieën vormen ze een van de naar

schatting 160 huishoudens uit de buurt die in aanmerking komen voor voedselhulp. ‘Ik ben heel blij dat die voedselbank er is. Daardoor red ik het.’ Ze voelde schaamte, zeker toen de buurvrouw haar in de rij zag staan. Nu verdeelt ze zonder gêne het brood dat ze vrijdags van een kennis bij een bakkerij toegestopt krijgt onder de bewoners van haar portiek. Het is een ander leven dan toen ze nog een koophuis had; ze voelt zich niet veilig, er moet iemand mee wanneer ze de hond uitlaat.

In de war

Behalve in de voedselbankwinkel kunnen buurtbewoners in het buurt-en-kerkhuis terecht voor taallessen, huiswerkbegeleiding, moestuinieren, naailessen en bewegen op muziek. Zeynep (18), studente sociaal werk en stagiaire bij Kies!, vat het als volgt samen: ‘Het is gewoon een plek waar iedereen bij elkaar komt en zijn ding doet, geen kerk-kerk.’

Voor Diny Hamel (81) is de Shalomkerk dat overigens nog wel. Ze woont al bijna een halve eeuw in de wijk en heeft de tijd nog meegemaakt dat de gelovigen ‘s zondags ‘in stoeten’ flat aan flat naar de kerk gingen. ‘Onze kerk dunt wel heel erg uit, hoor. Als je het hier ‘s zondags in de kerk ziet... oh!’ Maar Hamel heeft de nieuwe tijd omarmd. Ze gaat nog steeds naar de dienst, maar schenkt ook koffie en thee in het buurt-en-kerkhuis. Bijvoorbeeld aan een leeftijdgenote die hier komt breien en volgens Joziassie ‘helemaal in de war’ is. ‘Dat vertrouwt ze dan, want ze vertrouwt niemand.’ Volgens Diny Hamel vindt haar kennis ‘het wel leuk, hoor’. ‘Ze komt niet voor de voedselbank, maar om met jullie te kletsen.’ Joziassie: ‘Dat is het. Dat is het werk.’

MATTHIJS TERMEER

BUURT-EN-KERKHUIS SHALOM EN KIES! VOEDSELBANKWINKEL ZIJN NOG OP ZOEK NAAR VRIJWILLIGERS.

Nieuwe Theoloog des Vaderlands Thomas Quartier:

‘In het klooster beleef ik mijn passie voor wat ik niet weet’

Opnieuw zijn we een kleurrijk Theoloog des Vaderlands rijker en voor het eerst is dat een monnik: Thomas Quartier. In de huidige cultuur van oneliners en polarisatie wil hij ruimte maken voor zorgvuldige gesprekken, waarin luisteren een voorwaarde is.

‘Thomas Quartier is een waardig opvolger van zijn voorgangers. Samuel Lee (2020) vindt zijn inspiratie op straat en in de Bijlmer, Almatine Leene (2021) wil vanuit de theologie werken aan diversiteit en ontmoeting. Quartier werd geboren in Duitsland. Hij is monnik in de Abdij Keizersberg in Leuven (België) en aan de Radboud Universiteit in Nijmegen is hij hoogleraar voor Liturgische en Rituele Studies. Een monnik als Theoloog des Vaderlands? Quartier: ‘Juist in het klooster realiseer je je dat samen geloven nationaliteit overstijgt.’ De kleine gemeenschap in Leuven zou ook niet kunnen bestaan als ze haar gebouw niet deelde met buitenlandse zusters en haar inspiratie niet deelde met een kleurrijke mix van studenten en burgers in Leuven. ‘We zijn er maar met z’n vieren’, zegt hij. ‘Vanaf de buitenkant lijkt het dat het kloosterleven uitsterft, maar juist die kleine gemeenschappen worden weer toekomstlaboratoria.’

Habijt

Voor Quartier gaat het in het geloof om de weg naar binnen, om zo ook compagnon te kunnen worden van andere zoekers. ‘In het klooster beleef ik mijn passie voor wat ik niet weet. Maar ik krijg er tegelijk woorden, symbolen en gebaren aangereikt waardoor mijn vragen niet in vrijblijvendheid blijven steken. Wat ik niet weet, kan ik zingen en bidden.’ Muziek en lied zijn daarom belangrijk voor Quartier. Zo trok hij een jaar door Nederland met ‘bedezangen’, naar de titel Bedezang van zijn boek en cd. Het zijn geloofs-

liederen uit de kloostertraditie, in de stijl van Bob Dylan. Hij heeft daar in de vele interviews weinig over gezegd, want hij had er geen behoefte aan om alleen maar als ‘de zingende monnik’ bekend te worden. Muziek en lied zijn één deel van het brede palet van kunst en cultuur dat hij voor ogen heeft. Ook de colleges aan de universiteit zijn voor hem onderdeel van die weg ‘naar buiten’. Hij doet dat in habijt, niet om zichzelf opzettelijk van anderen te onderscheiden. Het monnik-zijn is geen ‘extra’ voor hem; hij weet zich daarin gedragen door een traditie die zoekt naar het hart van het christen-zijn.

Jongerencultuur

In dat verband viel in het gesprek het woord profetisch: ‘Ik ga dit jaar de profeten herlezen; wat hebben die ons te zeggen?’ Hij denkt dan niet alleen aan de profeten van Israël, maar ook aan mensen die nu in kunst en cultuur hun zegje doen, en zeker ook aan ‘gewone’ gelovigen. Quartier: ‘Profetie betekent namelijk dat er een venster opengaat, dat er ruimte gemaakt wordt. Ze is ook vaak subversief, staat dwars op de huidige cultuur van maakbaarheid en zelfontplooiing.’ Quartier wil gesprekken, performances en evenementen organiseren over actuele thema’s als armoede en jongerencultuur. Daarom zal hij ook samenwerking zoeken met Tabitha van Krimpen, de nieuwe Jonge Theoloog des Vaderlands. Welke vensters gaan er open als je luistert naar schrijvers of kunstenaars en dat weer spiegelt aan woorden uit de Bijbel? ‘Het zou mooi zijn om in onze cultuur van oneliners en polari-

satie ruimte te maken voor zulke zorgvuldige gesprekken, waarin luisteren een voorwaarde is. En misschien kan daar een boek, of liefst een theatervoorstelling uit resulteren.’ Al samen zoekende liefde delen: een mooie klus voor een monnik voor wie nationaliteit en rationaliteit niet het laatste woord hebben.

ROB VAN ESSEN

Film ‘For Sama’: overleven in de Syrische burgeroorlog

Mooie en spraakmakende speelfilms en documentaires met een lunch vooraf, dat is het format van de Lunchbios. Op 16 januari wordt de documentaire For Sama vertoond. Een jonge arts en een journalist worden tijdens een burgeroorlog verliefd. Terwijl hun stad Aleppo wordt gebombardeerd, trouwen ze en krijgen ze een baby.

Zo 16. LUNCH 12.20 U., FILM 13.15 U. HOUTRUSTKERK, HOUTRUSTWEG 1. € 7 VOOR MAALTIJD EN FILM. AANMELDEN VIA HOUTRUSTKERK@GMAIL.COM INFO: DS. KARL VAN KLAVEREN, TEL. 06-11041992.

Bach Binnenstebuiten

Wie meer wil weten over de cantates van Johann Sebastian Bach kan op een aantal zaterdagmiddagen een lezing hierover bijwonen én een repetitie meemaken van koor en orkest die onder leiding van dirigent Jos Vermunt een Bachcantate repeteren. Er gaat weleens wat fout, er mag gelachen worden, en dankzij de moderne technieken is ook goed te horen wat de dirigent tegen koor en orkest zegt. Leiding: Emilie Schreuder.

Za. 29 (EN 26-2 EN 26-3). 14 U. (INLOOP VANAF 13.30 U.) KLOOSTERKERK, INGANG LANGE VOORHOUT 4. AANMELDEN: STEKDENHAAG.NL/WINTERSTEK, INFO@STEKDENHAAG.NL OF 070-3181616.

Stadsecoloog Martin van den Hoorn:

‘De winter overleven tot het gras weer groeit’

De stad en haar natuur; het is geen vanzelfsprekende combinatie. Bij de gemeente Den Haag werken twee stadsecologen die zich fulltime bezighouden met alles wat in Den Haag met natuur te maken heeft. Martin van den Hoorn is een van hen. Vanuit zijn ecologische kijk op de stad toont hij aan dat er ook in de winternatuur meer leven is dan we misschien denken.

Wat doet een stadsecoloog zoal? ‘Wat niet?’ is de wervervraag van Martin van den Hoorn. ‘We houden ons bezig met inrichting en beheer van ecologische verbindingzones, zodat dieren zich ondanks barrières in de stad via die zones kunnen verplaatsen. We geven advies over natuurinclusief bouwen, we bemoeien ons met de renovatie van kademuren, met het maaibeeld. We houden ons bezig met stadsmeeuwen en andere overlastsoorten en met de Japanse duizendknoop. Deze plant verdringt andere plantensoorten en veroorzaakt schade aan gebouwen, leidingen en wegen. Verder werken we aan een plan om beter om te gaan met beschermde soorten in gebouwen, zoals vleermuizen.’

Vergroening

In het afgelopen jaar is door de gemeente een nieuw stadsnatuurbeleid vastgesteld, met vergroening als belangrijk speerpunt. Van den Hoorn: ‘Neem ons nieuwe bomenbeleid. De gemeente wil toe naar 5% meer oppervlak aan blad. Daarbij willen we meer sturen op de hoeveelheid kroonoppervlak en minder op het aantal bomen. Het is belangrijk dat we goede groeiplaatsen maken waar bomen optimaal kunnen groeien en oud kunnen worden. Het probleem is dat het erg vol is in Den Haag. Er zijn wel allerlei plekken waar bomen kunnen staan, maar als je dan de kaart bekijkt, lopen er bijvoorbeeld kabels, leidingen of rioleringen. Dat zijn in feite ongeschikte groeiplaatsen, want als die leidingen ooit vervangen moeten worden en de bomen dus gekapt, geeft dat veel onrust. Je wilt liever een plek waarbij het zeker is dat bomen daar minimaal dertig

Martin van den Hoorn met collega-stadsecoloog Esther Vogelaar in warmere tijden

jaar of liefst nog veel langer kunnen blijven staan.’

Als het gaat om het groen in de stad spelen er vaak meerdere belangen. Van den Hoorn: ‘Als ecologen streven we niet alleen naar voldoende groen, maar ook naar biodiversiteit. Verder letten we erop dat er in de stad voldoende donkere plekken zijn. De stad is op veel plaatsen verlicht, maar nachtdieren hebben donkere plekken nodig.

Verder zitten we met een enorme druk op de buitenruimte. We hebben in Den Haag een aantal hondenloosgebieden, vaak in grote groengebieden. Vanuit natuuroogpunt zou je dat liever niet hebben, want loslopende honden zijn negatief voor de ondergroei en voor de vogels die graag vlak bij de grond en in struiken broeden. Maar mensen moeten ook hun hond kunnen uitlaten. Ik heb zelf ook een

hond, dus ik begrijp heel goed de behoefte aan een losloopgebied dicht bij je huis. Ook willen we sporten en recreëren in de buitenruimte. De groengebieden hebben daarmee een arena van functies; hoe zorg je dan dat er in ieder geval voldoende ruimte voor natuur is? Het is een typisch stadsprobleem dat je ruimtegebrek hebt en dat alles multifunctioneel moet zijn.’

Nu, midden in de winter, is de natuur gedeeltelijk in rust. Van den Hoorn: ‘Amfibieën en reptielen zoals zandhagedissen zijn in winterrust en slapen in holletjes in de duinen. Ook padden zitten ergens in het bladerdek van de bossen. Eind februari begint de paddentrek; dan trekken ze en masse naar het water. Andere dieren zoals konijnen, hazen en vossen hebben hun leven op een laag pitje staan. Die moeten de winter zien te overleven tot het gras weer gaat groeien. Wat vogels betreft zijn er veel vogelsoorten die naar het zuiden trekken, maar Nederland is ook weer

‘In januari begint de natuur alweer te ontwaken’

een overwinteringsplek voor vogels uit Scandinavië, zoals roodborstjes. Je ziet wel dat de natuur vaak in januari alweer een beetje begint te ontwaken, omdat de winters warmer zijn geworden. Soms zie je rond kerst alweer narcissen.’

Egels

Wat kunnen individuele burgers zelf doen aan vergroening? ‘De kracht ligt in je eigen leefomgeving’, stelt Van den Hoorn. Als je een tuin hebt is het goed om die een beetje groen te houden en niet vol te leggen met tegels. Plant bijvoorbeeld ook eens een inheemse struik, voor insecten en kleine stadsvogels. Als je een afscheiding met de burenhof hebt, kun je een gaatje openhouden zodat egels heen en weer kunnen lopen. Heb je een balkon, dan kun je daar een plantenbak met bloeiende planten zetten; dat is goed voor insecten. Zelfs tot heel wat meters hoogte hebben bijen daar wat aan.’

IRNA VAN DER WEKKE

Mariam overtrad de wet

‘Het is nog erger om niets te doen’

Ze wist dat ze kon worden tegengehouden en zelfs voor de rechter zou kunnen komen. Toch schreef de zesdejaars geneeskundestudent op Aswoensdag met houtskool op het ministerie van Defensie de kreet: ‘Stop kernwapens’. Onlangs moest ze inderdaad voor de rechter verschijnen.

Arts wil ze worden, en het liefst op de spoedeisende hulp. Omdat dat divers en uitdagend is en bovenal omdat ze iets voor mensen wil kunnen betekenen. Na haar coschappen is ze er klaar voor. De 24-jarige studente neemt daarnaast geregeld deel aan demonstraties en protesten. Meestal demonstreert Mariam voor het klimaat, met de beweging Christian Climate Action, waar ze lid van is. Vorig jaar nam ze in Den Haag ook deel aan een demonstratie tegen kernwapens, samen met het Haags Vredesinitiatief.

Nevenschade

Mariam: ‘Binnen onze klimaatgroep zit iemand die heel actief is tegen kernwapens. Omdat die deze wapens onmogelijk gericht kunt inzetten, veroorzaakt je heel veel nevenschade. Bij burgers, kinderen, generaties die jarenlang nog met straling kampen en hele gebieden die volledig onbruikbaar worden. Eigenlijk zouden we ze nooit meer moeten gebruiken. Toch liggen er kernwapens in Nederland. Die moeten weg.’ Met een groep van dertig demonstranten en een priester trok de Amsterdamse daarom vorig jaar op Aswoensdag naar het ministerie van Defensie. Uitgerend die dag, om te vragen om bekering van ‘de heilloze weg’ die defensie en de politiek volgens de demonstranten met

kernwapens bewandelen. Met de houtskool uit de Aswoensdagviering wilden ze leuzen op de gevel schrijven, maar Mariam werd na het woord ‘stop’ al in de kraag gevat. Een half jaar later viel er een strafbeschikking van 250 euro op haar deurmat. Of ze die maar

‘Anderen lijden door onze manier van leven’

even wilde betalen. ‘Als je betaalt, beken je eigenlijk schuld; dat heb ik dus niet gedaan’, zegt Mariam daarover. Onlangs moest ze daarom voor de rechter verschijnen. Die vertelde dat hij zelf ook niet achter kernwapens staat, maar dat het niet om zijn persoonlijke mening ging. Het bekladden van gebouwen is fout, en dus kreeg Mariam de boete van 250 euro, waarvan de helft voorwaardelijk.

Vernielingen

Ze vertelt het met droge ogen en heeft geen spijt. ‘Het is niet per se goed om dit soort dingen te doen, want je overtreedt gewoon de wet, maar het is nog veel erger om het niet te doen’,

De demonstratie tegen kernwapens op Aswoensdag in Den Haag

zegt ze. ‘Wel ben ik er pertinent tegen om vernielingen aan te brengen en anderen geweld aan te doen. Daar hebben wij het recht niet toe, maar ik kijk hierin wel naar God. In de Bijbel wordt hij namelijk zo boos als de rijken de armen vertrappen en er geen recht wordt gedaan, dat ik geloof dat we geroepen zijn om het goede te doen. Dat kan op veel manieren, ook door hulp te bieden aan vluchtelingen of aan de voedselbank.’

Ze kijkt bij haar deelname aan protesten wel hoever ze daarin gaat. ‘Onlangs hebben we samen met Extinction Rebellion de lobby bezet van een groot pensioenfonds dat 4 miljard euro

investeert in fossiele brandstoffen. Omdat ik hiermee het risico liep om een nacht in de cel te belanden en ik de volgende dag een stage had, ben ik daar op een gegeven moment eerder weggegaan. Toch ben ik ervan overtuigd dat we iets moeten doen. We leven nu alsof we alles maar hebben en kunnen, terwijl anderen hieronder lijden. Ik wil er alles aan doen om daarin iets te veranderen. Of dat uiteindelijk ook lukt, is in Gods hand.’

JUNE KROMJONGH

Rooms-Katholieke kerken

Parochie Maria Sterre der Zee. Info: rkdennaag.nl
Centrum. Jacobus de Meerdere-kerk, Parkstr. 65a. Nederlands: zo. 9 u. en 11 u. Za. 1 jan. 11 u.
Schilderswijk. Marthakerk, Hoefkade 623. Za. 19 u. Zo. 9.15, 13u Engels/Afrikaans. Za. 1 jan. 11 u.
Haagse Hout. Paschaliskerk, Wassenaarseweg 53. Zo. 11 u.
Bezuidenhout. OLV van Goede Raad, Bezuidenhoutseweg 153. Woe. 12.30 u.
Marlot. Onbevekt Hart van Maria, Bloklandplein 15. Za. 17 u. Zo. 9.30 u. Vrij. 1 jan. 10.30 u.
Zeeheldenbuurt. Ignatiuskerk, Elandstr. 194. Zo. 11u.
Regentessekwartier. Agneskerk, Beeklaan 188. za. 20 u. en zo. 9.30 11.30 Spaans. Za. 1 jan. 11 u.
Scheveningen. Antonius Abtkerk, Scheveningseweg 233. Zo. 11 u. Za. 1 jan. 11 u
Parochie De Vier Evangelisten Info: rkparochiedevierevangelisten.nl
Valkenbos. Titus Brandsmakerk, Kamperloeliestr. 279. Vrij. 10 u. Zo. 10:30 u.
Loosduinen. Kerk Maria van Eik & Duinen, Loosduinse Hoofdstr. 4. Di. 10 u. Za. 17 u. (even maanden). Zo. 10 u.
Waldeck/Kijkduin. Pastoor van Arskerk, Aaltje Noorderwierstr. 4. Do. 10 u. Vrij. 9 u. Za. 17 u. (oneven maanden). Zo. 10:30 u.
Leyenburg. Emmauskerk, Leyweg 930. Za. 13 u. Zo. 10 u.

Diverse Rooms-Katholieke kerken

Rijswijk. Bonifatiuskerk, van Vredenburgweg 69. Zo. 11 u. Kerk van Benedictus en Bernadette, Sir Winston Churchillaan 372. Zo. 9:30 u. De Zinnen, kapel Chr. Triumfatorkerk ma. 18.15 avondgebed
Deutsch. Badhuisweg 35a. Zo. 10:30 u. English. Bezuidenhoutseweg 157. Zo. 10 en 17:30 u. Français. Stoepleaan 4, Wassenaar. Zo. 17 u.

Kerken met vaste voorgangers

Anglican Church Ary van der Spuyweg 1. Zo. 8:30 u. Heilig Avondmaal. Zo. 10:30 u. Contemporary & Traditional (Holy Communion) Service, 4de zo. Anointing & Prayer for Healing. Zo. 17 u. Wellspring Service, 4de zo. Choral Evensong.
American Protestant Church Esther de Boer van Rijcklaan 1. 9:45 with praise band. 11:15 with organ and choir.
Oud-Katholieke Kerk Juffrouw Idastr. 7. Zo 5, 12, 17 dec.: 10u eucharistieviering, 24 dec: 21u Kerstnacht, 25 dec: 10.30 Kerst, 26 dec: 10u eucharistie, 31 dec: 17u vesper
Exoduskerk Beresteinlaan 263. Zo. 10 u.
Vredekerk Maartensdijklaan 126. Arabisch: za. 19 u. Nederlands: zo. 10:30 u.
Baptistengemeente Vier Heemskinderenstr. 91. Zo. 10 u.
Leger des Heils Ambachtsgaarde 198. Zo. 10:30 u. met muziekkorps.
Apostolisch Genootschap Loevesteinlaan 170. Zo. 9:30 u. met zang en muziek. apgen.nl. (geen vaste voorganger).
Zevendedagsadventisten Robijnhorst 197. Za. 10 u. bijbelstudie, 11 u. dienst.
Quakers Stadhouderslaan 8. Zo 10:30 u. stille samenkomst.

Kerken van de Protestantse Kerk Nederland (PKN)

Kerkgebouwen	Tijd	2 januari	9 januari	16 januari	23 januari	30 januari
Lukaskerk Om en Bij 2.	10.15	naar Lutherse kerk	ds Klaas Koffeman	ds Jannet van der Spek	ds Christiaan Donner	naar Lutherse kerk
Duinzichtkerk V. Hogenhoutlaan 89	10.00	ds Erwin de Fouw	ds Olivier Elseman	dr Ad van Nieuwpoort	dr Ad van Nieuwpoort	dr Ad van Nieuwpoort
Christus Triumfatorkerk Julia v. Stolberglaan 154	10.00	ds Gerco Lock	ds Jaap van den Akker	ds Suzan ten Heuw	ds Jaap van den Akker	ds Jaap van den Akker
Pax Christikerk Vlamburg 2	10.30	ds Peter Bakker	ds Sibren Smits	ds Arenda Haasnoot	Robin Bulsing	15.00u ds Peter Bakker afscheidsdienst
Marcuskerk Jan Luykenlaan 90	10.00	ds Klaas Wigboldus	ds Rens de Ronde	ds Jantine Veenhof HA	ds Jantine Veenhof doop	ds Jantine Veenhof inzegenen Hoopvol Transvaal
De Oase Van Meursstraat 1	10.00	ds Adrie Sterrenburg	kringviering	ds Fokke Fennema	ds Jacob Korf	Dennis Verboom
Bergkerk Daal & Bergselaan 50 A	10.00	ds Olivier Elseman	ds Martine Nijveld	10.30 H. Familiekerk oecumen. dr Duncan Wielzen/ ds Martine Nijveld	ds Jan Eerbeek	ds Martine Nijveld
Maranathakerk 2e Sweelinckstr.156	10.30	ds Ijjo Akkerman	ds Robert Jan Bakker	oecumenische dienst	Mark van der Laan	ds Erika van Gernerden
Noorderkerk Schuijtstr. 9-11	10.00	ds Geertje Zomer	ds Jaap van de Meent	naar Houtrustkerk	ds Carel van Dongen	ds Anja van Mansum-Hoogenboezem
Bosbeskapel Bosbesstr. 5	10.00	ds Martin Koster	ds Fokke Fennema	ds Heleen Joziase	ds Klaas Wigboldus	ds Martin Koster
Abdijkerk Willem III-str. 40	10.00	ds Jacob Korf	ds Wietske Verkuyl	ds Michiel Aten	ds Wietske Verkuyl	ds Michiel Aten S&T
Shalomkerk Vrederustlaan 96	10.00	ds David Schiethart	ds Anja Hoogerbrugge	ds Olivier Elseman	ds Marjan Zegbreggs	ds David Schiethart
Bethelkerk Scheveningen J. Kokstr.173	10.00 17.00	ds Mary-Ann Bezemer	Jacinta Swieb	Nieuwe Badkapel oecum. dienst	22u ds Gerco Lock	ds Gerco Lock HA
Oude Kerk Keizerstr. 8	10.30	ds Ad van Vuuren	ds Barend Weegink	Ds Joop Quist	ds Barend Weegink HA	ds Dirk-Jan Thijs
Nieuwe Badkapel Nieuwe Parklaan 90	10.00	1/1 10.30 ds Charlotte van der Leest, 2/1 ds Bert Kuipers	ds C. Donner	ds Charlotte van der Leest	ds Charlotte van der Leest S&T	ds D. Schinkels-hoek
Pr. Julianakerk Tesselsestr. 6	10.00	ds J. van Rumpt	A. Knevel evangelisatie	ds Bernhard van Vreeswijk	ds Bernhard van Vreeswijk	ds Bernhard van Vreeswijk HA
De Toevlucht Laan v. Hoorwijk 140	10.00	ds Attie Minnema	ds Olivier Elseman	rk H. Barthomeus oecumenisch	ds Attie Minnema	ds Axel Wicke
Oude Kerk Herestraat 77Voorburg	10.00	ds Giel Schormans	ds Leneke Marchand	ds Bas Plaisier	ds Giel Schormans	ds Giel Schormans
Bethlehemkerk Laan v. Meerdervoort 627	10.00 16.30	1/1 10.30 ds Thejon Bos 2/1 ds M. van de Ruitenbeek	ds Laurens Vogelaaar ds L. van den Dool	ds Thejon Bos ds Bert Karel Foppen	ds Bert-Karel Foppen doopdienst dr P. Visser	ds W. Dekker ds Thejon Bos
Houtrustkerk Beeklaan 535	10.30	*	ds Nienke van Dijk	oecumenische dienst	ds Karl van Klaveren	ds Koen Holzapffel
Kloosterkerk Lange Voorhout 2	10.00	10.30 ds Rienk Lanooy cantate	ds Marja Flipse HA	ds Rienk Lanooy doop	ds Claartje Kruijff	10.30 ds Marja Flipse cantate
Ev. Lutherse Gem. Lutherse Burgwal 9	10.15	ds Jannet van der Spek	ds Erwin de Fouw HA	ds Wilna Steenbergen	ds Erwin de Fouw	ds Jannet van der Spek
Église Wallonne Noordeinde 25	10.30	Jan la Grouw	pasteur Hartman Out Sainte-Cèn	pasteur Hartman Out	pasteur Hartman Out	pasteur Hartman Out Journée Wallonne
Open Hof Br. Ingenhoeslaan 4 Voorburg	10.00	ds Jan van der Wolf met doventolk	ds Adrie Sterrenburg	ds Els van der Wolf-Kox	ds Jan van der Wolf	ds Els van der Wolf-Kox

ENGELN & SPOOR
UITVAARTVERZORGING

VERZORGD, CORRECT, STIJLVOL

Engelen & Spoor Uitvaartverzorging richt zich op het verzorgen van uitvaarten in Den Haag en omstreken. Wij hebben jarenlange ervaring in traditionele, religieuze en eigentijdse uitvaarten en staan garant voor een verzorgde, correcte en stijlvolle uitvoering van de uitvaart.

U KUNT ONS 24 UUR PER DAG, 7 DAGEN PER WEEK BEREIKEN: (070) 350 70 00
INFO@ENGELNENSPoor.NL - WWW.ENGELNENSPoor.NL

HET CLINGENDAELHUIS - BENOORDENHOUTSEWEG 279 - 2596 BJ DEN HAAG

Overige kerken

Kerkgebouwen	Tijd	2 januari	9 januari	16 januari	23 januari	30 januari
Deutsche Ev. Gem. Bleijenburg 5	10.30	*	Pfr Thomas Vesterling	*	*	Pfr Thomas Vesterling
Doopsgezinde Gem. Paleisstr. 8	10.30	ds Margreet Eberwijn	ds Marijn Vermet	ds Marijn Vermet	ringdag	ds Anneke van der Zijpp
Ev. Broedergem. Hernhutters Chasséstr. 1	10.00	zr Christine Welschen	zr Christine Welschen	10u30 oecumen. Noorderkerk	br Dyoemati Tumin	Zangdienst zr Christine Welschen
Haagse Dominicus Th. Swenckestr. 30	10.30	Waar ik naar verlang Henk Meeuws, Jolly van der Velden	*	Waar ik op vertrouw Henk Baars, Hans Opschoor	*	*
Indon. Ned. Chr. Kerk, Marcuskerk Jan Luykenlaan 92	14.00	ds Stanley Tjahjadi	ds Marla Winckler-Hulselan	ds Deibby Janssens-Sahertian	ds Johannes Linandi	br Nico van Splunter
Ekklesia Brouwersgracht 2-k, in steeg door hek	11.00	*	Kom tot inkeer	*	Keer ons om naar elkaar: eigen en vreemd	*
Kruispuntgem. Hofzichtlaan 115	11.00	ds Joop Zuur eucharistie	*	ds Jaap van den Akker	*	ds Rob van Essen eucharistie
Remonstrantse kerk Laan v. Meerdervoort 955	10.30	ds Reinhold Philipp	ds Antje van der Hoek	ds Martine Wassenaar	ds Reinhold Philipp	ds Sigrid Coenradi
Geref. Kerk Vrijgemaakt Duinkerkerstr. 1	10.00	ds Jasper Klapwijk	preeklezen	ds Jasper Klapwijk	ds Arnout Francke	ds Jasper Klapwijk
Franciscuskerk N. Broeckhuijsenstr. 23	10.30	pastor Mieke Speckens	ds Joop Zuur	pastor Nanda de Hoop	ds Mineke Kroes	ds Adrie Sterrenburg

Firma A. H. Kerkhof & Zoon
Uitvaartzorg sinds 1892

Dienstverlening op maat door uitvoering van:
• levensbeschouwings- en geloofsgebruiken en individuele wensen

Uitvaartcentra naar uw keuze met ons advies, bijvoorbeeld:
• Ad Patres Frederik Hendriklaan 7 's-Gravenhage (Statenkwartier)
• diverse andere uitvaartcentra in 's-Gravenhage en omstreken
• bij begraafplaats of crematorium

Thuisopbaring volgens uw wensen met de juiste zorg en middelen

Groot Hertoginnelaan 227
2517 ET 's-Gravenhage
firma@kerkhof-uitvaartzorg.nl **070 345 16 76**
www.kerkhof-uitvaartzorg.nl

Zorgvuldige aandacht en professionaliteit, al vier generaties een familietraditie

want met afscheid begint herinnering

Voor een waardevol afscheid met zorg en respect afgestemd op ieders persoonlijke wensen.

Van Der Helm & Schols
uitvaartzorg

Veenweg 14, Nootdorp
Damlaan 64, Leidschendam
Ina Boudier-Bakkerstraat 5, Delft
De Sillestraat 182, Den Haag

070-3202040 - www.vdhuz.nl - 015-3101643

Bij sommige kerken moet je je nog aanmelden voor het deelnemen aan vieringen. Raadpleeg vooraf de website van de kerk. De sites staan op: kerkindennaag.nl/adressen

AGENDA JANUARI

Voor alle activiteiten deze maand: zie kerkinderhaag.nl Check websites i.v.m. mogelijke nieuwe coronamaatregelen.

Nieuwjaarsconcert

Op Nieuwjaarsdag bespeelt André van Vliet het kleurrijke Bätz-orgel van de Lutherse kerk. Op het programma onder meer koraalbewerkingen van zijn leermeester Herman van Vliet (1941-2018) die op dit orgel 38 nieuwjaarsconcerten verzorgde.

Za 1. 15u. (inloop 15.30 u.) Het concert is ook online te volgen. Lutherse kerk, Lutherse Burgwal 9. Info: www.andrevanvliet.nl

De troost van muziek

Muziek kan veel doen: troosten, hoop geven, vrolijk maken en klank geven aan waar geen woorden voor zijn. Bij de BethelMuziekMatinee - concerten van een uur - komt van alles aan bod. Op 16 januari komen de Cantantes: vier zussen die de sterren van de hemel zingen. Zo. 16. 15 u. Bethel, Thomas Schwennestraat 28/30. Vooraf aanmelden verplicht. Info: 06 10235321 of info@stekdenhaag.nl

Film: The Biggest Little Farm

Documentaire over cameraman John Chester en zijn vrouw Molly die een stuk grond aanschaffen buiten de stad om een duurzame boerderij te beginnen waar ze hun eigen producten kunnen verbouwen.

Ma. 17. 20 u. (inloop vanaf 19.30 u.) Bosbeskapel, Bosbesstraat 5. Info: Jenneke Reitsma, 070-3258563.

Film: Een vader en een drugsverslaafde zoon

Samen film kijken en vervolgens hierover met elkaar in gesprek gaan. In januari: Beautiful Boy. Wanneer Journalist David Sheff ontdekt dat zijn getalenteerde tienerzoon Nic worstelt met een drugsverslaving, stort zijn wereld in. Hij besluit om alles in het werk te stellen om zijn zoon te begrijpen en te redden.

Za. 22. 15 u. Remonstranten Den Haag, Laan van Meerdervoort 955. Toegang € 7,50.

Van het bedrijfsleven naar het onderwijs

Merel van Vroonhoven, topvrouw in het bedrijfsleven, besloot twee jaar geleden leerkracht in het bijzonder onderwijs te worden. Ad van Nieuwpoort gaat met haar in gesprek over deze stap en over haar visie op de stand van ons onderwijs. Maar ook over de zorgen die zij heeft over het steeds groter wordende verschil tussen de haves en de have nots in onze samenleving.

Zo. 23. 16-17.00u. Duinzichtkerk, Van Hogenhoucklaan 89. Na afloop meet & greet. Toegang: uw gift.

Wezenlijke ontmoetingen

Fotograaf Bruno van den Elshout maakte 144 strandwandelingen van één dag met onbekende mannen en vrouwen. Hun intensieve gesprekken eindigden met een indringende portretfoto. Deze 'koppen', in boekvorm gebundeld, worden gepresenteerd met aansluitend gesprek over de kunst van 'wezenlijke ontmoetingen'.

Woe. 12. 14.30 u. Maranathakerk, 2 Sweelinckstraat 156

FOTOGRAFIE: JAN VAN DER WOLF

Winterkou in geloofsbeleving

De inspiratie is verdwenen

Ook in je geloof kan het soms winter zijn. Het is kaalslag troef en de inspiratie is verdwenen. Het geloof is als het leven zelf: enthousiasme, bloei, verlies en kilte; het hoort er allemaal bij.

In een relatie moet je soms overwinteren. Het vuur is verdwenen en dan wordt het, in de hoop op betere tijden, een kwestie van stug volhouden. In zijn boek Overvloed en overgave gebruikt Arjan Plaisier het beeld van de seizoenen om de verschillende gestalten van het geloof te beschrijven. De lente staat voor de eerste liefde en het enthousiasme. In de zomer is ons geloof tot wasdom gekomen en bloeit het in een zekere volwassenheid. De herfstgestalte van het geloof heeft iets dubbels; het is de tijd van de oogst, maar er is ook verlies. Je bent tot rijpere inzichten gekomen en tegelijk kun je nog weleens terugverlangen naar de tijd dat je onbekommerd vertrouwen had. Er zitten kale takken aan de bomen. In de winter is het kaalslag troef: de inspiratie is verdwenen. Het is koud en donker en alles lijkt dood. Maar elk seizoen heeft een eigen schoonheid. Uiteraard kun je aan de hand van deze metafoer de gelovigen niet opdelen in deze vier typen. Soms verkeert je geloof in meerdere jaargetijden tegelijk. Bovendien lopen ook de geloofsseizoenen in elkaar over. Door dit beeld begrijp ik mijn eigen geloofsweg beter. Het laat zien dat enthousiasme, bloei, verlies en kilte er allemaal bij horen. Zo is het leven, zo is het geloof. Soms erger ik mij aan een medegelovige en dit beeld maakt inzichtelijk waarom dat zo is. Als enthousiaste lentegelovige kan ik mij storen aan de kritische houding van iemand die zich in de herfst bevindt en andersom. Dit beeld helpt mij om mijzelf én de ander te accepteren in onze verschillende geloofsfasen.

Ingevroren

Nu is het winter. Er zit geen blad meer aan de boom en de eerste winterse neerslag is gevallen. Je geloof lijkt op een dood spoor aanbeland. De behoefte om te zingen, te bidden, een kerkdienst mee te maken is bijna geheel verdwenen. Het zegt je niet zoveel meer. Hoe moet je dit zien? Is je geloof dood of alleen maar ingevroren? De wintergestalte kan betekenen dat je geloof is afgestorven. Je ontdekt dat je prima zonder kunt. Het voelt eerder als een opluchting dan als een verlies. Of is er ook gemis? Zoals in het lied: 'Ik sta voor U in leegte en gemis; vreemd is uw naam, onvindbaar zijn uw wegen.' Het gemis wordt voor en

'De winter is een vorm van het geloof, niet het eind ervan'

tot God uitgesproken. De relatie is leeg, maar er is wel sprake van een relatie. De winter is dan geen einde van het geloof, maar een vorm ervan. Het is de winter van het gemis. De meeste gelovigen kennen dit jaargetijde; het hoort erbij. Sommige psalmen spreken vanuit deze ervaring. Hoe kom je de winter door? Bij belangrijke dingen gaat het om motivatie en discipline. In het koudste jaargetijde zul je het vooral van je discipline moeten hebben, want de warmte van de motivatie ontbreekt juist. Er zit niets anders op dan jezelf aan het werk te zetten. Toch naar de kerk, toch dat boek lezen, toch meezingen... Het kan gebeuren dat de zon even doorbreekt. Als de winterzon schijnt is het licht prachtig. Mooier vaak dan in de zomer.

JAN VAN DER WOLF

In - druk

Woorden voor het hart

Als vertrouwde teksten ineens anders vertaald blijken te zijn, kun je het gevoel hebben dat je iets wordt afgenomen. Voorlezend uit de Nieuwe Bijbelvertaling moet ik soms goed opletten. Psalm 23 nam ineens een andere 'afslag' dan in de vertrouwde vertaling van 1951: 'Hij verkwikt mijn ziel' wilde ik lezen, maar nu staat er: 'Hij geeft mij nieuwe krachten.' Het 'dal van diepe duisternis' - wie kent dat niet in het leven? - werd 'een donker dal'. Goed of fout is hier niet aan de orde. Het zijn vertaalkeuzes, maar het zal wel even duren voor deze nieuwe woorden balsem voor mijn ziel worden.

Hetzelfde gebeurde met liederen. In het Liedboek van 2013 zijn vele bronnen aangeboord, van Taizé en Iona tot opwekkingsliederen. Maar de samenstellers vonden een aantal van die liederen kennelijk beneden de maat en lieten ze herdenken. Evangelische leden van de protestantse kerk waren zeer teleurgesteld. Het waren 'hun' liederen niet meer. Met Pasen geen engel meer die afdaalde 'uit een blinkend stromen', maar 'alle menselijk lijden hebt Gij ondergaan' (Liedboek 634). Uit het tweede couplet verdween het verschijnen van 'Jezus onze Heer' en werd dat ingeruild voor de wens dat 'licht moge stralen in de duisternis'. Kortom, een oud lied komt glanzend aan het licht, maar wie met Pasen altijd uit volle borst zong, moet wel even op de tekst letten.

Het verschijnen van de Nieuwe Bijbelvertaling 2021 onthulde dat de woorden van de Bijbel ook de harten en hoofden van mensen buiten de kerk raken. Naast te verwachten teleurstelling onder theologen - De HEER kan niet meer! - bleek ook Jan Rot ontgoocheld, tijdens een gesprek met Jacobine Geel. Hebben ze zijn lievelingswoord - 'Het koninkrijk Gods is in u' - weg vertaald?! In Lucas 17 vers 21 leest hij: 'Het koninkrijk van God ligt binnen uw bereik.' Verontwaardigd: 'Dit gaat te ver!' Maar in de vertaling van 1951 stond al: 'Het Koninkrijk Gods is bij u.' Je moet helemaal terug naar de Statenvertaling van 1637 (!), om 'het Koninkrijk Gods is binnen ulieden' te lezen. Een vertaalkeuze die in naoorlogse vertalingen niet voorkomt. Het gaat Lucas om de bevrijdende woorden en daden van Jezus. Daarin breekt het Rijk door. Zodoende is het bij ons.

Toch begrijp ik de teleurstelling van Jan Rot wel. Hij zoekt de binnenkant van het geloof. Hij maakte niet voor niets die prachtige hertaling van de Matthäus Passie. Maar voor menigeen was het 'de Matthäus' niet meer. Ik vind Jan Rots versie prachtig, maar het Duitse origineel raakt mijn ziel. Rot en ik gaan beiden voor de 'binnenkant' van het geloof, al kiezen we andere woorden. In en achter die woorden, zo leert de kerk, is de Heilige Geest werkzaam. God doet niet alleen iets met mensen, maar ook in mensen! De vrucht van de Geest is liefde, vreugde en vrede, schrijft de apostel. Dat kan je overkomen via een lied of gedicht, in traditionele of moderne taal. 'Hartschrift', zo zegt de dichter Jaap Zijlstra, laat zich niet in woorden opsluiten. Dat gaat zowel over 'in' als 'nabij', en dat zoekt Jan Rot.

ROB VAN ESSEN

COLOFON

KERK IN DEN HAAG MAANDBLAD
WWW.KERKINDENHAAG.NL WEBSITE

Januari 2022, jaargang 26, nr. 242

Uitgave van: de Protestantse Kerk Den Haag, de Evangelisch-Lutherse Gemeente Den Haag, de Gereformeerde Kerk van 's-Gravenhage Oost en de Rooms-Katholieke parochies Maria Sterre der Zee en De Vier Evangelisten.

Contact: redactie@kerkinderhaag.nl
Tel. 06 24 69 66 64 (Anne-Helene Borgts)
hoofdredactie@kerkinderhaag.nl
Tel. 06 4626 69 64 (Greet Kappers)
Parkstraat 32, 2514 JK Den Haag

Redactie: Greet Kappers (hoofdredacteur), Irna van der Wekke (tekstredacteur), Anne-Helene Borgts (eindredacteur), Henk Baars, Henriëtte Boerma, Rob van Essen, Hans Hemmes, Shari van den Hout, Rienk Lanooy, Tom Mikkers, Jan van der Wolf.

Vormgeving: Nicole van Schouwenburg

Druk: Opmeer Drukkerij bv
Website: ISI Media, isimedia.nl

Advertenties:
kerkinderhaag.nl/adverteren
adverteren@kerkinderhaag.nl
06 24 69 66 64 (Anne-Helene Borgts)

Los postabonnement:
€ 22,50 per kalenderjaar (10 nummers).
Opgave: info@kerkinderhaag.nl
Giften: IBAN NL35 INGB 0007 7749 10

OPROEP

Het Aandachtscentrum in de Schoolstraat zoekt vrijwilligers die graag gastvrij willen zijn voor kwetsbare medemens. Geïnspireerd door waarden als solidariteit, barmhartigheid en liefde bieden de medewerkers van het Aandachtscentrum de bezoekers een huiskamer en willen ze hen een gevoel van gemeenschap en verbondenheid laten ervaren. De vrijwilligers werken in drietallen en zijn in principe één dagdeel per week aanwezig om bezoekers welkom te heten, koffie en thee te schenken én aandacht te geven.

INFO: NATHALIE SCHOLTES,
NATHALIE@
AANDACHTSCENTRUMDENHAAG.NL
TEL: 06 189 50 401

IN MEMORIAM

Henk Nusselder

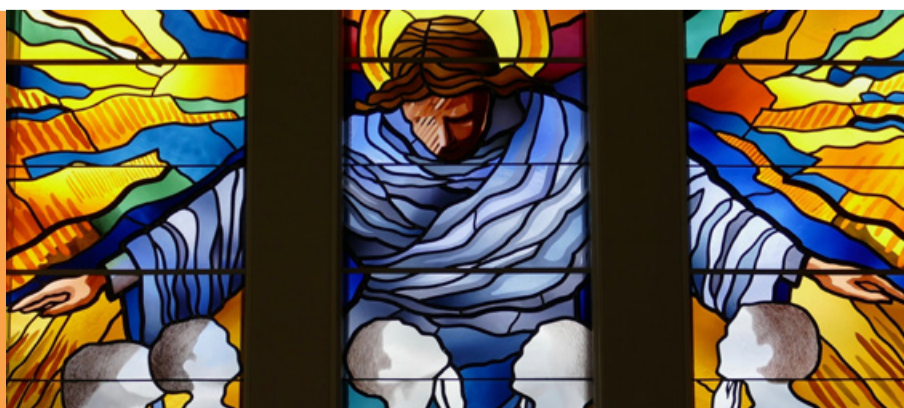
Hendrik W. Nusselder (1932-2021) was industriepredikant voor de IJmond, toen hij in 1982 gereformeerd predikant van Den Haag-West werd. Zijn linkse hart, en zijn geloof, motiveerden hem niet bij de pakken neer te zitten. Dat trof, toen hij in de nadagen van de Julianakerk (Transvaal) de drijvende kracht werd achter het ambitieuze buurt- en kerkwerk in de nieuwe Paardenberg. Waar zijn hervormde collega's, en een deel van de gemeente, nauwelijks raad wisten met deze nieuwe werkvorm, wist Nusselder, geholpen door zijn nuchtere Achterhoekse mentaliteit, de protestantse gemeente een nieuwe tijd binnen te loodsen. Als redacteur van Kerk in Den Haag blonk hij uit, steeds na enig 'prakkizeren', in sterke, opiniërende bijdragen die het blad kleur gaven. Zijn visie, kort samengevat: 'We zijn in staat de chaos in de wereld op te lossen, omdat we daar als beeldragers van God toe geroepen zijn.' Henk Nusselder is 8 december op 89-jarige leeftijd overleden.

JAN GOOSSENSSEN

Nationale Nieuwjaarszegen 2022

Voor de tweede keer begint het nieuwe jaar met een speciale tv-uitzending: de Nationale Nieuwjaarszegen vanuit de Kloosterkerk in Den Haag. De zegen zal dit keer worden gegeven door ds. René de Reuver, de scriba van de Protestantse Kerk Nederland. Ook Thomas Quartier, de nieuwe theoloog des vaderlands, en Tabitha van Krimpen, de jonge theoloog des vaderlands hebben een plek in de uitzending.

Za 1 jan. 9 u. NPO 2

Troubadour Martijn Breeman

Alle liedjes

Geen energie

Het luid gekletter van een hagelbui heeft mij uit mijn gedachten doen ontwaken, ik moet opnieuw die zware keuze maken: zal ik de kachel aandoen of een trui. Maar als ik naar de meterstanden kijk, dan denk ik: als ik morgen nog wil eten, kan ik die kachel beter maar vergeten; 't is 't een of 't ander, want ik ben niet rijk. Dit is een tijd voor warme chocola, voor snert en hutspot, maar als ik ga koken, ben ik mijn schaarse centen aan 't verstoken, dus kies ik liever weer voor brood en sla. De winter zal wel donker zijn en koud. In mijn huis zal geen licht en kachel branden. De tocht uit kieren doet mij klappertanden. Dit krot is als Methusalem zo oud. Ik wil wel isolatie, dubbel glas, helaas is dat slechts weggelegd voor wie die zelf deels betalen kan, die krijgt subsidie, en niet besteed aan mensen, krap bij kas. Zo ga ik bibberend de winter door. Ik zou wel van de daken willen schreeuwen: 'laat de nooddruiften niet ondersneeuwen', maar daar heb ik de energie niet voor.

FOTOGRAFIE: JOLLY VAN DER VELDEN

Dominee Gerco Lock klimt met waterplant in zijn kraag uit het kanaal

'Soms begrijpen kerkgangers het kinderfilmje beter dan de preek'

De coronamaatregelen hebben in veel kerken een enorme digitaliserings-trend op gang gebracht. De Bethelkerk in Scheveningen streamde voor die tijd de kerkdiensten al, maar voegt daar sinds de lockdown van vorig jaar de 'kindermomenten' aan toe, tot groot plezier van jong en oud.

Bij de kindermomenten gaat het om korte filmpjes die vooraf zijn opgenomen en in de dienst worden afgespeeld. In de filmpjes wordt het thema van de dienst op een begrijpelijke manier weergegeven, vanuit de gedachte om op die manier de kinderen bij de kerk te betrekken. Dominee Gerco Lock is inmiddels plaatselijk beroemd doordat hij in zijn toga fietsend wordt gefilmd, te zien is op een vissersboot, bij de vuurtoren of met een geësceneerde waterplant in zijn kraag uit het Verversingskanaal klimt. Er wordt altijd gefilmd op een locatie in Scheveningen. Meestal verzint Lock het onderwerp en soms spelen kinderen er zelf in mee.

zien. De meeste filmpjes staan namelijk op YouTube. Sommige verhalen lenen zich om letterlijk uit te spelen, zoals het verhaal van Jona in de walvis. Daar ben ik gejonast. Soms begrijpen mensen het kinderfilmje beter dan

'Je moet het verhaal vereenvoudigen, niet versimpelen'

mijn preek. Het is eigenlijk een compacte samenvatting. Het dwingt mij in ieder geval om na te denken hoe ik het verhaal van die zondag in een minuut duidelijk kan maken voor anderen. Je moet het wel vereenvoudigen, maar niet versimpelen. En er moet een soort clou in zitten. De ene keer lukt dat beter dan de andere keer. We willen er in ieder geval mee doorgaan. We merken dat het kinderfilmje aanslaat en dat het voor gezinnen een extra reden is om naar de kerk te komen.'

Duurzaam

Voor het technische gedeelte van de filmpjes zorgt Gert-Jan van den Ende. Hij doet het graag en noemt als positief effect dat een filmje 'wat duurzamer' is. 'Als een kerkdienst voorbij is, dan is het weg, maar zo'n filmje kan opnieuw bekeken en gedeeld worden.' Hij vindt het vooral leuk als er ten minste één keer per dienst wordt gelachen in de kerk. 'Als iedereen reageert, dát is het mooiste moment!'

JOLLY VAN DER VELDEN

Waar word je gelukkig van?

De derde maandag van januari, Blue Monday, schijnt de meest depressieve dag van het jaar te zijn. Bij uitstek dus een dag voor bezinning op de vraag waar we het allemaal voor doen en waar we gelukkig van worden. In deze LUX-masterclass gaat Nienke Wijnants, psycholoog, auteur en loopbaanadviseur in op het belang van zingeving voor je mentale welzijn.

MA. 17. 20-21.30 U. LUX, GRAND CAFÉ UTOPIE, WALDECK PYRMONTKADE 116. RESERVEREN VIA EVENTBRITE. KAARTEN VANAF € 6,50. INFO: INFO@LUXDENHAAG.NL

Swingen in de kerk

De Top 2000 staat vol met religieuze liedjes. Denk aan Turn, turn, turn van The Byrds (Prediker 3), Gloria van U2 (Psalm 40) en Hallelujah van Leonard Cohen. Op 2 januari is er een Top2000-dienst in de Christus Triumfatorkerk: een 'gewone' kerkdienst met uitsluitend muziek die ook in de Top 2000 te vinden is. Met live zang en muziek.

Zo. 30. 17U. CHRISTUS TRIUMFATORKERK, JULIANA VAN STOLBERGLAAN 154.

Deze uitgave ziet er iets anders uit dan u van ons gewend bent. Onze excuses daarvoor. De oorzaak is gelegen in ziekte van de vormgever. Gelukkig heeft zijn in Den Haag wonende zus Nicole van Schouwenburg ons uit de brand geholpen.

De redactie

CORONARICHTLIJN PKN: INGEHOUDEN ZINGEN!

© MARGREET DE HEER